

TOPICAL SCIENTIFIC ISSUES

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.1.40>ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ
СТАНОВЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ*Інна Капуш**здобувач**ЗВО «Львівський університет бізнесу та права» (Львів, Україна)**ORCID ID: 0000-0002-1672-0999*

Анотація. У статті проаналізовано питання інформатизації освіти в контексті становлення глобального освітнього простору. Зазначено, що процес інформатизації суспільства вимагає безперечного процесу інформатизації освіти. Адже освіта як соціальний інститут не може не відчувати на собі змін, що відбуваються в суспільстві.

Констатовано, що в сучасному суспільстві обсяги інформації настільки великі, що робота з нею, звичайні шляхи пошуку та її передачі стають неефективними. Із появою нових технічних засобів можливості роботи з інформацією якісно змінилися і значно розширилися. Інформатизація суспільства є процесом активного використання інформаційної техніки для виробництва, переробки, збереження і поширення інформації й особливо знань. Сучасні потужні комп'ютери, засоби зв'язку дозволяють швидко знаходити, передавати й обробляти необхідну інформацію. І для цього потрібно вміти користуватися цими засобами, тобто володіти відповідними технологіями, які сьогодні отримали назву «нові інформаційні технології».

Вказано, що з метою поліпшення якісних параметрів всієї системи освіти на перший план висувається проблема підвищення якості підготовки фахівців у закладах освіти. Передумовами цього процесу виступають такі положення: трансформація самої педагогіки; різке збільшення обсягу інформації; соціальні зміни, що продовжуються в суспільстві; заходи організаційного характеру; необхідність переходу від фронтального до індивідуального і диференційованого навчання, що зумовлює потребу в якнайшвидшому і якнайширшому процесі інформатизації освіти. Наголошено, що інформатизація освіти – це створення і використання інформаційних технологій для підвищення ефективності видів діяльності, що здійснюються в системі освіти.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформатизація, освіта, освітній простір, дистанційне навчання, інформаційні технології, мультимедійні технології в освіті.

INFORMATIZATION OF EDUCATION
IN THE CONTEXT OF FORMATION GLOBAL EDUCATIONAL SPACE*Inna Kapush**Postgraduate Student**Lviv University of Business and Law (Lviv, Ukraine)**ORCID ID: 0000-0002-1672-0999*

Abstract. The article analyzes the issues of informatization of education in the context of the formation of the global educational space. It is noted that the process of informatization of society requires an indisputable process of informatization of education. After all, education as a social institution cannot but feel the changes taking place in society.

It is stated that in modern society the amount of information is so large that working with it, the usual ways of searching and transmitting it become ineffective. With the advent of new technical means, the possibilities of working with information have changed qualitatively and significantly expanded. Informatization of society is a process of active use of information technology for the production, processing, storage and dissemination of information and especially knowledge. Modern powerful computers and means of communication allow you to quickly find, transmit and process the necessary information. And for this you need to be able to use these tools, ie to have the appropriate technologies, which today are called «new information technologies».

It is indicated that in order to improve the quality parameters of the entire education system, the problem of improving the quality of training in educational institutions comes to the fore. The prerequisites for this process are the following provisions: the transformation of pedagogy itself; a sharp increase in the amount of information; ongoing social changes in society; organizational measures; the need to move from frontal to individual and differentiated learning, which necessitates the fastest and widest possible process of informatization of education. It is emphasized that the informatization of education is the creation and use of information technology to increase the efficiency of activities carried out in the education system.

Key words: information society; informatization, education, educational space, distance learning, information technologies, multimedia technologies in education.

INFORMATYZACJA EDUKACJI W KONTEKŚCIE KSZTAŁTOWANIA GLOBALNEJ PRZESTRZENI EDUKACYJNEJ

Inna Kapush

studentka

Institucji szkolnictwa wyższego „Lwowski Uniwersytet Biznesu i Prawa” (Lwów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-1672-0999

Adnotacja. W artykule przeanalizowano zagadnienia informatyzacji edukacji w kontekście kształtowania globalnej przestrzeni edukacyjnej. Zaznaczono, że proces informatyzacji społeczeństwa wymaga niekwestionowanego procesu informatyzacji edukacji. W końcu edukacja jako instytucja społeczna nie może nie doświadczyć zmian zachodzących w społeczeństwie.

Stwierdzono, że we współczesnym społeczeństwie ilość informacji jest tak duża, że praca z nią, zwykle sposoby jej wyszukiwania i przekazywania stają się nieskuteczne. Wraz z pojawieniem się nowych środków technicznych możliwości pracy z informacjami zmieniły się jakościowo i znacznie się rozszerzyły. Informatyzacja społeczeństwa jest procesem aktywnego wykorzystania technologii informacyjnej do wytwarzania, przetwarzania, przechowywania i rozpowszechniania informacji, a zwłaszcza wiedzy. Nowoczesne potężne komputery, narzędzia komunikacyjne pozwalają na szybkie znalezienie, przekazywanie i przetwarzanie niezbędnych informacji. A do tego trzeba umieć korzystać z tych środków, czyli opanować odpowiednie technologie, które dziś nazwano „nowymi technologiami informatycznymi”.

Wskazano, że w celu poprawy parametrów jakościowych całego systemu edukacji na pierwszy plan wysuwa się problem poprawy jakości szkolenia specjalistów w instytucjach edukacyjnych. Przesłankami tego procesu są następujące przepisy: transformacja samej pedagogiki; gwałtowny wzrost ilości informacji; zmiany społeczne trwające w społeczeństwie; wydarzenia o charakterze organizacyjnym; potrzeba przejścia od frontalnego do indywidualnego i zróżnicowanego uczenia się, co warunkuje potrzebę szybkiego i szerszego procesu informatyzacji edukacji. Należy zauważyć, że informatyzacja edukacji polega na tworzeniu i wykorzystywaniu technologii informatycznych w celu zwiększenia efektywności działań prowadzonych w systemie edukacji.

Słowa kluczowe: społeczeństwo informacyjne, informatyzacja, edukacja, przestrzeń edukacyjna, kształcenie na odległość, technologie informacyjne, technologie multimedialne w edukacji.

Постановка проблеми. Характерними особливостями розвитку сучасного суспільства виступають глибині трансформації, що відбуваються практично у всіх сферах суспільного життя. При цьому спостерігається широкомасштабне використання новітніх досягнень науково-технічного прогресу. Важливо, що інформаційно-телекомунікаційні технології стали найвагомим елементом у системі нарощування темпів розвитку науково-технічного прогресу, вдосконалення функцій планування та управління, підвищення ефективності виробництва тощо.

Отже, інформаційно-комунікаційні технології поступово інтегруються в усі сфери діяльності людини, суспільства, стають могутнім каталізатором і визначальним джерелом їх активного розвитку. Цей процес називають інформатизацією суспільства, а саме суспільство набуває ознак інформаційного. За таких умов зростає значення формування єдиного освітнього простору, відбувається розширення діапазону розв’язання професійних і дослідницьких завдань та натомість формуються якісно нові вимоги до підготовки освітян, їхньої готовності до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності. Особливо відчутним це стало в період карантину, викликаного поширенням COVID-19, що змусило заклади освіти перейти на дистанційне навчання.

Стан дослідження. Значний інтерес для дослідження питання інформатизації мають праці знаних вітчизняних вчених, серед яких необхідно назвати І. Арістову, О. Баранова, К. Белякова, І. Березовську, Н. Бортник, Ю. Бурила, Н. Волошину, В. Гурковського, О. Дзюбаня, С. Єсімова, І. Жаровську, О. Заярного, О. Золотар, Б. Кормича, В. Ліпкана, Н. Мороз, В. Мудрака, В. Настюка, Н. Христинченко, В. Цимбалюка, К. Череповського, М. Швеця, О. Шевчука та ін. Водночас питання інформатизації освіти потребує постійного наукового супроводу.

Метою статті є дослідження інформатизації освіти в контексті становлення глобального освітнього простору.

Вклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства стратегію закладу освіти визначає трансформація системи освіти, зумовлена змінами у соціумі, його інформатизацією, підвищенням ролі знань та конкуренції на ринку освітніх послуг, що постійно загострюється.

Зрозуміло, що в умовах зростання виробництва обробка інформації може здійснюватись лише на основі сучасної інформаційної технології. Вона включає в себе створення та запровадження комп’ютерів (передусім персональних), сучасних засобів зв’язку, комунікацій, створення програмної продукції, яка б забезпечувала комп’ютеризацію виробництва, управління, побуту тощо, а також створення інтегрованих систем зв’язку та загальнодоступних баз даних і, що досить вагомо, – знань. Інформатизація суспільства за своїм історичним значенням сумісна із процесом індустріалізації, однак упроваджуючи зворотній зв’язок, вона призводить до більш глибоких перетворень у всіх галузях людської діяльності через те, що охоплює не лише матеріальне, але й духовне виробництво (Богданова, 2009: 83–88).

Інформатизація суспільства зумовлює необхідність застосування мультимедійних технологій в освіті, підготовки кваліфікованих кадрів відповідного профілю для всіх сфер і галузей суспільного життя. В епоху інформатизації стрімко зростає роль освіти, оскільки саме освіта є основою соціально-економічного

і духовного розвитку суспільства. Нині в Україні відбувається модернізація системи освіти, орієнтація її на входження в європейський освітній простір. Викладач перестав бути основним джерелом знань для студентів. Вони активно користуються великими масивами інформації з різних джерел, таких як Інтернет, телебачення, комп'ютерні програми й ігри, відеофільми, різноманітна навчальна й науково-популярна література тощо» (Мудрак, 2010: 311–317).

За основу розвитку медіаосвіти в Україні взято кращий світовий досвід, який відображено в міжнародних документах, рекомендаціях і резолюціях, зокрема таких, як Грюнвальдська декларація з медіаосвіти (1982), резолюція ЮНЕСКО щодо розвитку критичної медіаосвіти (Париж, 1989), Віденська конференція «Освіта для медіа та цифрового століття» (1999), Севільська конференція «Медіаосвіта молоді» (2002), Паризька програма з медіаосвіти ЮНЕСКО (2007), резолюція Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрових технологій (2008) та ін.

У своїх роботах провідні вчені переконливо доводять, що впровадження інформаційних технологій суттєво впливає на підвищення ефективності навчального процесу і тільки за умов підвищення інформатизації і комп'ютеризації освіти можлива інтеграція системи освіти України до Європейського та світового освітнього інформаційного простору. Також у сучасних наукових дослідженнях підкреслюється, що розвиток інформаційних технологій відкриває широкі можливості доступу до освіти, завдяки чому суспільство в цілому та освітній процес зокрема починають набувати якісно нових форм. Фактично стає можливим говорити про втрату монополії держави на знання і розвиток освіти й оцінювати інформацію як фактор, що інтегрує соціальні, технологічні, економічні, політичні та культурні механізми (Пінчук, 2010: 25).

Сьогодні існує багато визначень сутності інформаційного суспільства в залежності від мети, яку ставить науковець, досліджуючи ту чи іншу складову частину цього суспільства. Якщо умовно поєднати ці спроби, то можна зазначити, що у соціально-філософських дослідженнях існує щонайменш три підходи. Перший підхід найпростіший: перелічення характеристик, які відрізняють цей тип суспільства від усіх інших, тобто визначення тих нових переваг та «бонусів», що надає нам інформатизація. Другий підхід полягає у визначенні структурно-функціональних змін, коли інформаційне суспільство розглядається як наступна ланка (стадія, формація) в історичному розвитку людства. Тоді виявляються фактори, що спричинили саме перехід до цієї наступної ланки та наслідки на майбутнє. Ці підходи можуть ґрунтуватися на лінійних або циклічних парадигмах розвитку людства, на концепції стійкого розвитку або на вченні про ноосферу. Продуктивнішим вважається третій підхід, що поєднує два попередніх у визначенні інформаційного суспільства як безумовно базальтернативного етапу розвитку людства, при якому всі сфери життєдіяльності людини піддаються інформаційному впливу та змінюють власні істотні характеристики, а інформація стає головним соціально-економічним чинником, домінуючим об'єктом виробництва і споживання.

Засновники теорії інформаційного суспільства завжди підкреслюють провідну роль знань та інформації в суспільному розвитку. За висловленням Д. Белла, в новому столітті вирішальне значення для економічного і соціального життя, способів виробництва знання, а також характеру трудової діяльності людини набуває становлення нового соціального устрою, що ґрунтується на телекомунікації. «Коли знання у своїй систематичній формі втягуються у практичну переробку ресурсів (у вигляді винаходу та організаційного удосконалення), – писав він, – можна сказати, що саме знання, а не праця виступає джерелом вартості» (Белл, 1986: 549).

Як відомо, перші практичні кроки інформатизації і комп'ютеризації освіти України були здійснені у другій половині 50-х років минулого століття, коли комп'ютерними засобами почали оснащуватись провідні вищі навчальні заклади і коли ці засоби в експериментальному режимі почали застосовуватись у навчально-виховному процесі під час навчання елементів програмування і розв'язуванні обчислювальних задач. Широкомасштабна інформатизація освіти почалась у 70–80-ті роки минулого століття, коли засоби інформаційних технологій почали активно впроваджуватись, передусім, у систему управління освітою (Биков, 2010).

Сьогодні інформатизація освіти сягнула далеко за межі комп'ютеризації та розуміється не тільки як техніко-технологічне забезпечення навчального процесу, а як зміна освітньої парадигми. Це стосується, перш за все, доступу до освіти та інформації. За визнанням українського дослідника В.Ю. Бикова, під час формування головних цілей подальшого розвитку освіти проблема інформатизації має ставитися не просто як інформатизація освіти, а інформатизація і парадигма рівного доступу до якісної освіти, де ключовими словами, вихідними положеннями є рівний доступ до якісної освіти, а тому інформатизація освіти передбачає появу нових інформаційно-орієнтованих педагогічних і освітніх технологій, новітніх засобів навчання, створення й використання в педагогічних системах сучасного комп'ютерно орієнтованого навчального середовища, поступове формування і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи інформаційного освітнього простору, електронних інформаційних освітніх ресурсів і мережних сервісів, що його змістовно наповнюють і процесуально підтримують (Биков, 2012: 14–26).

Розгляд інформатизації як одного із шляхів виходу системи освіти із кризи дозволяє стверджувати про наявність тісного зв'язку освітньої проблематики із проблематикою періоду освоєння інформаційної картини світу, усвідомлення єдності законів функціонування інформації у природі та суспільстві, практичного їхнього застосування, створення індустрії виробництва й обробки інформації. У зв'язку із цим цільовими функціями освіти стають: перехід від трансляції досвіду попередніх поколінь до забезпечення виживання на природному, соціальному та духовному рівнях; перетворення освіти в частку життєдіяльності людини, коли зміст безперервної освіти напряму визначає характер людських потреб (не потреби задовольняються в результаті одержання освіти, а освіта визначає потреби); перетворення освіти в засіб селекції людства

за соціальною, національною, інтелектуальною та іншими ознаками, а також засіб об'єднання народів на загальних принципах буття (Комарова, 2011: 50–53).

За допомогою освіти здійснюється формування особистості, вже не викликає сумніву, що за умов інформатизації процес соціалізації змінюється докорінно. Освіта стає не тільки чинником соціалізації як становлення соціальної людини, тобто людини, пристосованої до життя у суспільстві, залученої до соціуму як дієздатний та відповідальний суб'єкт, наділений індивідуальною та суспільною свідомістю. Інформатизація освіти полягає у включенні соціалізованого індивіда (тобто на певному рівні соціалізації) до інформаційного світу як соціокультурного надбання людства. Освіта як чинник соціалізації особистості виконує, таким чином, функцію становлення не просто соціальної, а соціо-інформаційної людини, яка як дієздатний суб'єкт ефективно функціонує у двох світах – соціальному та інформаційному. Із цього приводу слушно зазначають Л. Рижак і М. Скринник: «Інформаційне суспільство – це співіснування двох світів: звичного фізичного та віртуального (швидше фізично-віртуального, бо носієм є відома польова фізична субстанція), створеного людиною, що існує у штучному комп'ютерному середовищі. У доінформаційних суспільствах, окрім фізичного світу, існував лише світ, створений уявою та творчістю людини як фольклор, твори літератури та мистецтва. Цей уявний світ не мав універсального глобального характеру і справляв на фізичний світ лише обмежений опосередкований вплив через морально-виховні або соціально-культурні механізми» (Рижак, Скринник, 2004: 164–179). Зараз цей віртуальний світ набуває характеристик всезагального, не обмеженого ані простором, ані часом, що безумовно відбивається на самій сутності освітнього середовища, яке поєднує в інформаційному суспільстві два названих світи.

В умовах інформатизації освіта перестає бути засобом засвоєння готових загальнонавчаних знань. Освіта перетворюється на спосіб обміну інформацією між людьми протягом усієї їх життєдіяльності та передбачає не тільки засвоєння одержаних знань, а й віддачу власних надбань. Активний інформаційний обмін став сутністю процесу інформатизації загалом і в освітній сфері зокрема. Тому фундаментальне завдання освіти в інформаційному суспільстві – підготовка людини до життя в інформаційному соціальному просторі.

Історичний шлях розвитку суспільства України, так само як і досвід інших країн, свідчить, що інформатизація соціальної реальності є по суті одним із найбільш визначальних напрямків розвитку всіх його сфер. Важливість всебічного дослідження проблем цього процесу підсилюється тим, що на сучасному етапі суспільство знаходиться на стадії переходу від індустріального до постіндустріального (інформаційного), що передбачає істотні зміни в соціальній структурі та характері суспільних відносин. Зумовленість цього процесу тим актуальніша, що дані зміни носять не зовнішній чи поверховий, а передусім сутнісний характер.

Сутнісний характер процесу інформатизації в сучасному інформаційному суспільстві проявляється в тому, що він змінює як динаміку соціальних процесів, так і характер розвитку соціуму. Процес інформатизації впливає не тільки на реалії сучасного постіндустріального суспільства, але і на способи його розуміння, інтерпретації, зачіпає різні економічні, соціальні, політичні, культурологічні, філософські аспекти. Інформаційне суспільство розвивається як принципово новий вид товариства, задаючи особливий характер соціальних зв'язків.

Перспективи розвитку інформаційного суспільства, представлені у працях теоретиків постіндустріального суспільства, знаходять підтвердження в реальній соціальній практиці. Необхідно відзначити, що перехід від індустріального до постіндустріального суспільства багато в чому залежить від того, наскільки розвинене суспільство в області комп'ютерних технологій. Однак, незважаючи на різний рівень комп'ютеризації суспільства – розвиток її економіки в цілому, є загальною тенденцією і являє собою універсальну модель розвитку сучасного суспільства в цілому. Економіка в постіндустріальному суспільстві характеризується тим, що промисловість за показниками зайнятості і основної частки в національному продукті все більше заміщується сферою послуг, яка орієнтується на виробництво і обробку інформації. В інформаційному суспільстві, де інноваційні процеси мають першорядну значимість, неухильно зростає роль освіти. Поряд зі зміною ролі освіти в постіндустріальному суспільстві розширюється також розуміння сутності самого освітнього процесу. Саме тому в числі стратегічних напрямів розвитку освіти, визначених у «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», затвердженій 25 червня 2013 р., визначено її інформатизацію, вдосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки. У розділі «Інформатизація освіти» особливо наголошується, що «пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві» (Національна стратегія розвитку освіти, 2013).

Висновки. Отже, підсумовуючи викладене вище, можемо констатувати, що глобальна інформатизація суспільства є однією з домінуючих тенденцій розвитку цивілізації в XXI столітті. Завдяки стрімкому збільшенню можливостей засобів інформатики, нових інформаційних технологій формується інформаційне середовище проживання та життєдіяльності людей, створюється інформаційне суспільство. У цьому суспільстві для людини виникають не тільки принципово нові можливості, а й виникають раніш невідомі проблеми.

За таких умов перед системою освіти постає надзвичайно важливе завдання – підготувати учнів та студентів до умов життя і професійної діяльності в інформаційному суспільстві, навчити їх діяти в цьому середовищі, використовувати його можливості та захищатися від негативного впливу. Отже, зростання ролі освіти як каталізатора суспільного розвитку в умовах інформаційного суспільства зумовлює підвищення інтересу до питань її інформаційної підтримки.

Список використаних джерел:

1. Богданова Н. Г. Проблема інформатизації і соціалізації освіти. *Вища освіта України*. 2009. № 2. С. 83–88.
2. Мудрак В. Інформаціологічна модель професійно-педагогічної компетентності сучасної системи вищої освіти України. *Філософія освіти*. 2010. № 1–2 (9). С. 311–317.
3. Пінчук Є. А. Модернізація Української системи освіти як теоретико-філософська і практична проблема : автореф. дис... д-ра філос.. наук 09.00.10. Київ, 2010. 25 с.
4. Белл Д. Социальные рамки информационного общества (Новая технократическая волна на Западе) / Под. ред. П.С. Гуревича. Москва : Прогресс, 1986. 549 с.
5. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 1(15). URL : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em15/emg.html>.
6. Биков В.Ю. Інноваційні інструменти та перспективні напрями інформатизації освіти. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: Зб. наук. праць третьої Міжнар. наук.-практ. конф. 12-14 листоп. 2012 р. Винницький держ. пед.. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2012. С. 14–26.
7. Комарова О.А. Освіта у вимірі інформаційного суспільства. *Економічний часопис XXI. Науковий журнал*. 2011. № 7-8. С. 50–53.
8. Рижак Л., Скринник М. Філософські підходи до інтерпретації цивілізації. *Національні інтереси*. Львів, 2004. Ч. 11. С. 164–179.
9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

References:

1. Bohdanova N. H. (2009). Problema informatyzatsii i sotsializatsii osvity [The problem of informatization and socialization of education]. *Vyshcha osvita Ukrainy*. № 2. S. 83–88. [in Russian]
2. Mudrak V. (2010). Informatsiologichna model profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti suchasnoi systemy vyshchoi osvity Ukrainy [Information model of professional and pedagogical competence of the modern system of higher education of Ukraine]. *Filosofia osvity*. № 1–2 (9). S. 311–317. [in Ukrainian]
3. Pinchuk Ye. A. (2010). Modernizatsiia Ukrainskoi systemy osvity yak teoretyko-filosofska i praktychna problema [Modernization of the Ukrainian education system as a theoretical, philosophical and practical problem]: avtoref. dys... d-ra filos.. nauk 09.00.10. K. 25 s. [in Ukrainian]
4. Bell D. (1986). Sotsialnye ramki informatcionnogo obshchestva (Novaia tekhnokraticheskaia volna na Zapade) [The Social Framework of the Information Society (New Technocratic Wave in the West)]. Pod. red. P. S. Gurevicha. M.: Progress. 549 s. [in Russian]
5. Bykov V. Yu. (2010). Suchasni zavdannya informatyzatsii osvity [Modern tasks of informatization of education]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*. №1(15). URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em15/emg.html>. [in Ukrainian]
6. Bykov V.Iu. (2012). Innovatsiini instrumenty ta perspektyvni napriamy informatyzatsii osvity [Innovative tools and promising areas of education informatization]. *Informatsiino-komunikatsiini tekhnologii v suchasni osviti: dosvid, problemy, perspektyvy*: Zb. nauk. prats tretoi Mizhnar. nauk.-prakt. konf. 12–14 lystop. 2012r. Vynnytskyi derzh. ped.. un-t im. M. Kotsiubynskoho. Vynnytsia. S. 14–26. [in Ukrainian]
7. Komarova O. A. (2011). Osvita u vymiri informatsiinoho suspilstva [Education in the dimension of the information society]. *Ekonomichni chasopys KhKhI. Naukovi zhurnal*. № 7–8. S. 50–53. [in Ukrainian]
8. Ryzhak L., Skrynnyk M. (2004). Filosofski pidkhody do interpretatsii tsyvilizatsii [Philosophical approaches to the interpretation of civilization]. *Natsionalni interesy*. Lviv. Ch. 11. S. 164–179. [in Ukrainian]
9. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku. [National strategy for the development of education in Ukraine until 2021] URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. [in Ukrainian]